

PROHEF

ECONOMIE | OP MENSENMAAT

Peter C.J. Swertz
Drs. Peter W. Voogt

Oktober 2008

LOONBELASTING WERKT CONTRA-PRODUCTIEF

HUIDIG STELSEL

De linker grafiek laat ons het huidige stelsel zien.

Naast het nettoloon voor de werknemer moet de werkgever ook nog een -nagenoeg gelijk- bedrag aan derden betalen; bestaande uit loonbelasting, werkgevers- en werknemerspremies (Loonhef).

Het totaal van het nettoloon plus al deze opslagen vormt de loonkosten. Een ondernemer zal een werknemer pas in dienst nemen als deze een toegevoegde waarde levert die daar in een bepaalde mate bovenuit komt. Die toegevoegde waarde (t.w.) is hier aangegeven als de bovenste lijn in de grafiek.

TOEGANGSDREMPEL

Deze bovenste lijn vormt dus de toegangsdrempel -zeg maar de barrière- naar de arbeidsmarkt. Iemand die dit niveau niet haalt heeft geen toegang tot die markt of wordt daarvan verwijderd.

Werken is door al deze opslagen inderdaad 'topsport' geworden.

BELEID

Met deze 'accijns' op arbeid voert de overheid in feite een stevig ontmoedigingsbeleid om mensen aan het werk te krijgen of aan het werk te houden. Werken is door de overheid hiermee als 'ongewenste activiteit' geplaatst in het met zware accijnzen belaste rijtje van roken, drinken en autorijden.

VERSCHIL

Een ongebruikte voorraad aan tabak, alcohol of auto's levert weliswaar niets op, maar het kost de gemeenschap verder ook niets. Dat geldt echter niet voor werknemers waar geen gebruik van wordt gemaakt. Mensen zonder werk en inkomen worden via ons sociaal stelsel toch voorzien van huisvesting, voeding, kleding, verwarming, onderwijs, medische verzorging, vervoer en ontspanning. Zoveel kosten maken voor een productiemiddel om dit vervolgens ongebruikt te laten getuigt van weinig begrip voor efficiency.

BIZAR

De gevolgen van dit stelsel zijn bizar.

- De werkenden klagen over een almaar toenemende werkdruk, terwijl nog steeds veel mensen met een uitkering niet aan het werk kunnen komen.
- We gillen al jaren om meer collega's, om meer blauw op straat en om meer handen aan het bed. De overheid blijft desondanks arbeid van de markt weren door het kunstmatig extra duur te houden.
- Vakmensen zijn voor de doorsnee consument onbereikbaar geworden. Iedereen wordt in dit stelsel gedwongen om alles zelf te doen en overall maar verstand van te hebben. Ook als dat niet zo goed uitkomt.
- Zwart of illegaal werken is verboden. Maar met een hoge belasting op reguliere arbeid wordt zwart werken wel stevig gestimuleerd.

ALS HET GOED GAAT, GAAT HET TOCH NIET GOED

Arbeidsbelasting pakt altijd verkeerd uit; in welke economie dan ook. Of het economisch goed gaat of slecht maakt in feite niet uit. In beide gevallen werkt een belasting op werken contraproductief. In tijden waarin het goed gaat en we zitten te springen om mensen zijn ze niet te krijgen, want de reservoirs aan uitkeringstrekkingen zullen door de opgeworpen barrière immers nooit goed kunnen leegstromen.

ALS HET SLECHT GAAT, GAAT HET NÓG SLECHTER

In tijden van neergang en werkloosheid wordt het nóg erger omdat het systeem dan zorgt voor een extra versnelling naar omlaag. Bij toenemende werkloosheid zal namelijk het aantal uitkeringen stijgen. Voor meer uitkeringen zijn hogere premies nodig en hogere premies verhogen op hun beurt weer de arbeidskosten. Voor de werkgever zal het dus nóg duurder worden om arbeid in te huren, waardoor er nóg meer ontslagen en nóg meer uitkeringen zullen volgen. Hier treedt het bekende sneeuwbaaleffect op. Belasten van het loon is als het werpen van een anker naar een drenkeling. Deze gaat versneld de diepte in.

GESCHIEDENIS

Heel vroeger werden belastingen geheven door een deel van de opbrengst of de oogst op te eisen. Later, toen de ruilhandel plaats had gemaakt voor het geldstelsel, liet men de producent eerst alles verkopen en ging men daarna pas langs om een deel van het *inkomen uit de opbrengst* op te halen.

Hoewel het daardoor in de praktijk een inkomstenbelasting was geworden, had deze nog steeds het karakter van een productieheffing. Als er weinig opbrengst was of de prijzen waren slecht, dan werd er weinig belasting betaald en andersom, als de opbrengst hoog was of de prijzen waren goed, dan was de belasting dat ook.

Het veranderde pas wezenlijk in de negentiende eeuw toen - na een strijd hierover van meer dan vijftig jaar - in 1893 de algemene inkomstenbelasting werd ingevoerd. Behalve de producenten kwamen nu ook de wat ruimer verdienende niet-producenten zoals bestuurders, hogere ambtenaren, artsen en leraren onder deze belasting te vallen. Dat deze mensen óf de belasting weer moesten terugstorten in dezelfde pot als waaruit ze deze hadden ontvangen óf dat ze toen hun vaste tarieven moesten verhogen en daardoor duurder werden voor de samenleving, nam men maar op de koop toe.

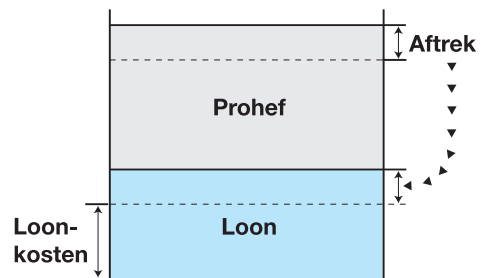
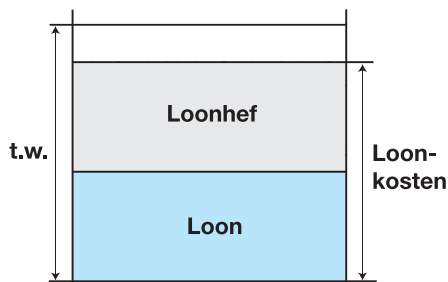
In de twintigste eeuw ging door de opkomende techniek de welvaart omhoog en daarmee ook de lonen. Omdat zo steeds meer mensen onder de inkomstenbelasting kwamen te vallen, werd vlak vóór de Tweede Wereldoorlog besloten om maar een loonbelasting in te voeren als voorheffing op die inkomstenbelasting.

Na de oorlog kwamen daar ook nog allerlei sociale verzekeringspremies bovenop zodat in de tweede helft van de vorige eeuw de situatie ontstond zoals we die vandaag de dag nog steeds kennen.

MORAAL

Er is niets tegen een inkomstenbelasting, zolang deze maar de functie of het karakter heeft van een *productieheffing*. Het inkomen van een producent is immers rechtstreeks afhankelijk van de opbrengst; dus voor die groep maakt het weinig uit of nu het inkomen of de opbrengst wordt belast. Maar zodra óók het inkomen van *niet-producenten* en/of *werknemers* wordt belast haalt men een systeem in huis dat als *meest contraproductieve van alle belastingen* de economie voortdurend zal remmen en naar beneden zal trekken. Het is dus beter en veiliger om een productieheffing ook zo te blijven noemen en vooral ook als zodanig te blijven behandelen!

Arbeid verdient geen accijns!

TERUG NAAR DE OORSPRONG

De rechter grafiek laat zien hoe dat kan.

Premieheffingen en loonbelasting komen hierin geheel te vervallen. (Voor het vergelijk is het oude niveau van deze belasting nog wel gestippeld aangegeven.) In plaats van de vroegere loonheffingen komt er een productieheffing (Prohef) op basis van de toegevoegde waarde. Dit sluit ook beter aan bij de logica om belastingen te heffen bij de bron. De gegevens hiervoor komen rechtstreeks uit de al bestaande BTW-administratie.

KOSTENNEUTRAAL

Om een goede koppeling te maken met het in de vorige eeuw ingevoerde sociaal stelsel wordt deze productieheffing *hoger* gelegd dan de som van premies en belasting in het oude stelsel. Dit is de eerste van de twee wezenlijke voorwaarden voor invoering van een bij onze tijd passende productieheffing. De tweede voorwaarde is dat deze verhoging aan het bedrijf wordt teruggegeven als een *af trek per werkende*. Op het moment van invoering betaalt de onderneming dus niets meer of minder dan onder de vroegere loonheffing en ook de overheid scheelt het niets. De besparingen volgen echter spoedig daarna.

PROJECTIE

Doordat de aftrek is gekoppeld aan het aantal werkenden, zal de ondernemer deze aftrek ervaren als een *korting op de arbeidskosten*. Het bedrag dat wordt afgetrokken zal door de ondernemer worden *geprojecteerd* op het bedrag van het loon (de pijltjes). Als conclusie zal de ondernemer nu stellen dat inzet van het productiemiddel arbeid onder Prohef veel minder kost dan in het stelsel onder Loonhef.

REACTIE

Op basis van deze veel lagere loonkosten (merk op dat de loonkosten nu *onder* het nettoloon liggen) zal de ondernemer na invoering van Prohef anders gaan handelen. Er zullen gemakkelijker mensen in dienst worden genomen (door de veel lagere drempel) en minder gauw mensen worden ontslagen (door verlies van de aftrek). Hierdoor zullen op termijn meer mensen aan het werk gaan, waarop minder uitkeringen nodig zijn en waarop ook de belastingen weer verder naar omlaag kunnen. Ook een sneeuwbaaleffect, maar nu de goede kant op. In plaats van een anker gaat er nu een boei naar de drenkeling.

COMPENSATIE ARBEIDSONGESCHIKTHEID

De forse verlaging van de arbeidsbarrière is op zich al een prima resultaat, maar met Prohef kan nog een flinke stap verder worden gezet. De onder Prohef ingevoerde 'aftrek per werkende' is namelijk een ideaal instrument om 'economie op mensenmaat' vorm te geven. Door (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten zoals gehandicapten en ouderen een *extra hoge* aftrek per werkende toe te kennen worden zij voor de werkgever gelijk aan ieder ander. Zo zouden ouderen bijvoorbeeld

standaard een hogere aftrek meekrijgen, oplopend naarmate het pensioen dichter nadert. Voor gehandicapten zou eveneens een bij hun specifieke handicap passende hogere aftrekfactor gegeven kunnen worden, waarmee de handicap financieel volledig zou kunnen worden gecompenseerd. Op deze manier ligt een echte 'economie op mensenmaat' binnen handbereik.

RESULTAAT

Prohef lost de problemen van werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en werkdruk radicaal op. Schommelingen in de economie worden niet meer versterkt, maar juist gedempt. Het maakt wit werken (door de aftrek) goedkoper dan zwart werken. Het verlaagt de kosten van handwerk, zoals verpleging, verzorging, kinderopvang en reparaties met meer dan de helft. Zorgt voor meer blauw op straat en brengt het inhuren van echte vakmensen zoals de behanger, de schilder, de aannemer, de loodgieter en de elektriciens weer onder ieders bereik.

MINDER RISICO

De ondernemer hoeft geen belasting meer vooruit te betalen als de toegevoegde waarde nog gerealiseerd moet worden, maar pas nadat deze gerealiseerd is. Omdat de investeringen in menskracht en daardoor de risico's onder Prohef lager zijn, zal dat vlatter en gemakkelijker worden gedaan.

MILIEU

Prohef komt ook het milieu ten goede. Omdat repareren veel goedkoper wordt, zal er minder worden weggegooid. Als vakwerk weer vaker door vakmensen wordt gedaan, zijn alleen bij hen gereedschappen en materialen nodig en niet meer, zoals nu, in bijna ieder huis.

EINDE IB-AANGIFTE

Omdat de belasting voortaan wordt geheven aan de bron zijn miljoenen niet-vermogende Nederlanders ook ineens verlost van de jaarlijks terugkerende invuloefening die belastingformulier heet. Daarmee wordt ieder jaar ook het verwerken en controleren van meer dan zes miljoen aangiften bespaard.

MACRO- EN MICRO-ECONOMIE IN EVENWICHT

(Voor economen)

Macro-economisch gezien zou iemand met een uitkering al aan het werk moeten kunnen zodra een werkgever bereid zou zijn slechts het verschil tussen uitkering en loon te betalen.

Onder Loonhef is daar totaal geen sprake van, maar onder Prohef liggen macro- en micro-economie wél in elkaars verlengde.

Prohef brengt economie en sociaal stelsel met elkaar in balans en schept ruimte voor een economie op mensenmaat.

ENKELE VAN DE MEEST GESTELDE VRAGEN OVER PROHEF

Dit systeem kán gewoon niet kloppen, want als het zó eenvoudig is, zou het toch allang zijn ingevoerd?

De opzet van Prohef is inderdaad heel simpel en daardoor is het maar moeilijk te bevatten dat zoiets niet eerder is bedacht. Maar geldt dat niet voor vrijwel alle oplossingen die zo eenvoudig zijn als het ei van Columbus?

Zal onder Prohef de arbeidsproductiviteit niet dalen?

Eigenlijk is de term 'arbeidsproductiviteit' misleidend. Als mensen, die niet optimaal presteren, met een uitkering aan de kant worden gezet, tellen ze niet meer mee als werkende. De gemiddelde productiviteit van de overblijvende werkenden gaat navenant omhoog. Dit is wat we afgelopen decennia feitelijk hebben gedaan.

Prohef doet het omgekeerde en maakt uitkeringen weer productief. Zij die in het verleden wegens wat mindere productiviteit met een uitkering aan de kant zijn gezet, worden onder Prohef weer werkzaam. De gemiddelde productiviteit *per werkende* neemt dan af, maar de welvaart neemt toe omdat de gemiddelde productiviteit *per hoofd van de bevolking* stijgt.

Worden de technologische ontwikkelingen onder Prohef niet afgeremd?

Als het om ontwikkelingen gaat waarbij automatisering de mens overbodig moet maken, zal het tempo van die ontwikkelingen zeker gaan afnemen. Daarentegen worden productontwikkeling, milieutechnologie, kwaliteitsverbetering etc. juist gestimuleerd. Research en development komen door de lagere loonkosten juist veel meer binnen handbereik; ook voor kleinere ondernemingen.

Zijn bedrijven die onder Loonhef zwaar hebben geïnvesteerd in arbeidsbesparende automatisering onder Prohef niet slechter af?

Dat is zeker zo. Ongetwijfeld zijn er onder Loonhef investeringen gedaan die onder Prohef zeker niet plaatsgevonden zouden hebben. Nu leert de praktijk dat het huidige regime en Prohef goed naast elkaar kunnen bestaan.

Het bedrijf kan dus opteren voor één van beide systemen. Als na enige tijd de voorsprong van de arbeidsbesparende investering is uitgewerkt, wordt het vanzelf meer concurrerend om over te stappen van Loonhef naar Prohef.

Als de productie wordt belast, zal het dan nóg aantrekkelijker worden om in het buitenland te gaan produceren?

Dat is maar de vraag. Het product op zich wordt namelijk niet duurder en op termijn zelfs goedkoper. Bedrijven die nu al niet weggaan, zullen dat onder Prohef - met de veel lagere loonkosten - dan zeker niet doen.

Prohef belast in plaats van arbeid het kapitaal. Zal de kapitaalvlucht dan niet toenemen?

Prohef belast niet het kapitaal maar het *resultaat* uit de samenwerking van arbeid én kapitaal: de productie, ofwel de toegevoegde waarde. Met het Creed-experiment te Amsterdam (zie 'stand van zaken') is vastgesteld dat Prohef juist een kapitaalstroom náár ons land op gang zou brengen vanwege de veel betere productiecondities, zoals lagere investeringen, minder risico en hoger rendement. Zolang het buitenland geen Prohef heeft, zal dus het omgekeerde plaatsvinden.

Arbeid is minder mobiel dan kapitaal. Is het dan niet beter om toch maar de lonen te belasten?

Hierboven is al aangegeven dat de heffing niet verlegd wordt van arbeid naar kapitaal, maar van arbeid naar productie. Dat is hetzelfde als loonbelasting inruilen voor BTW. De introductie van BTW-heffing in het verleden heeft ook niet tot kapitaalvlucht geleid.

Is Prohef ook toepasbaar in de non-profit sector?

Het is de vraag in hoeverre het zinvol is om geld rond te pompen. Bijvoorbeeld om een school belasting te laten betalen, terwijl deze voor 100% bekostigd wordt door het Rijk dat ook de belasting weer int. Dat geldt ook voor rijksambtenaren en vele andere overheidsinstanties. Men zou een parallel kunnen trekken met de geldende BTW-vrijstelling voor bepaalde sectoren. Een dergelijke vrijstelling zou zich onder Prohef (met de lagere loonkosten) dan vertalen in lagere begrotingen. Dat neemt niet weg dat ook voor bijvoorbeeld de zorgsector gekeken kan worden naar 'omzet min inkoop' als maat voor productie. Daarop zou dan een heffing kunnen worden gebaseerd in plaats van op de lonen. Het effect ervan zou zijn dat de thuiszorg bijvoorbeeld minder gauw een hulpmiddel om steunkousen aan te trekken zal bekostigen om op de alfa-hulp te bezuinigen. Met andere woorden: er ontstaat weer meer ruimte voor de menselijke maat.

STAND VAN ZAKEN

Zowel in Rotterdam als in Groningen zijn intussen praktijkexperimenten met dit systeem uitgevoerd en het Creed-instituut van de Vrije Universiteit in Amsterdam heeft een macro-economisch simulatie-experiment verricht. Alle drie lieten zien dat Prohef als systeem prima zal werken.

De voorzitter van de Stichting Prohef, Ir. Piet van Elswijk, is in juni 2007 benoemd op de leerstoel 'Economie op mensenmaat' aan de Stenden Hogeschool te Leeuwarden.

Daar zal verder uitwerking worden gegeven aan dit concept. Zie verder: www.prohef.nl

Loonhef

DE STERKSTE SCHOUDERS

Prohef

VELE HANDEN